

Nr 287.

Av herr **Wedén m. fl.**, om rätt att vid taxering till inkomstskatt åtnjuta avdrag för vissa studiekostnader.

Under en följd av år har frågan om möjligheter för personer, som avlagt vissa examina att vid taxering till inkomstskatt få avdraga vissa belopp — helt eller delvis motsvarande de kostnader vederbörande nedlagt på sina studier — varit föremål för livlig debatt och utredning. Det är framför allt två utvägar, som därvid diskuterats. Den ena innebärande visst avdrag för *studieskulder* och den andra avdrag för *studiekostnader*. En rad framställningar ha gjorts i ärendet bl. a. redan 1943 från Sveriges förenade studentkårer och vid senare tillfällen från Läroverkslärarnas riksförbund, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation och Tjänstemännens centralorganisation.

1944 års allmänna skattekommitté har i två betänkanden tagit upp spörsmålet dels i ett betänkande angående ändrade bestämmelser för beskattning av periodiskt understöd m. m. (SOU 1950: 21) och dels ett betänkande angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende (SOU 1951: 13).

Enligt vår mening tala följande skäl för att principen om att *studiekostnaderna* böra vara beräkningsgrund vid ställningstagandet om avdragsrätt.

Enligt svensk skattelagstiftning får den som investerar kapital i en rörelse rätt att avskryva viss del av kostnaden för fastigheter, maskiner m. fl. Under vissa förutsättningar föreligger till och med rätt till fri avskrivning för maskiner och verktyg. Skälet till avskrivningsrätten är att värdeminskningen är en kostnad och ej en del av nettoinkomsten. Avdrag för sådan förslitning av hjälpmedel i produktionen medgivas oberoende av om de finansierats genom upplåning eller med hjälp av eget kapital. Huvudprincipen är att så stor del av den uppkomna kostnaden får avdragas varje år, att man kan beräkna, att när samtliga avdrag verkstälts den ifrågavarande investeringen då också skall vara förbrukad. Vid fri avskrivning kunna avdragen ske i snabbare takt.

Av samma skäl borde rätt föreligga att avdraga de kostnader, som erfordras för utbildning. Den möjlighet till ökad inkomst en erlagd examen ger är en tillgång, som efter ett visst antal år upphör — om ej förr, så när pensionsåldern inträder. En avdragsrätt så utformad, att de i studierna nedlagda kostnaderna helt ha avskrivits, när den ifrågavarande utbildningen icke längre kan väntas ge upphov till ökade inkomster, synas därför vara ur principiell synpunkt motiverad.

»Förslitningen» av den arbetandes genom utbildningen förvärvade speciella kapacitet är en parallell företeelse till förslitningen av en maskin eller

värdeminskningen av en tidsbegränsad patenträttighet, å vilken avskrivning får göras.

I sitt betänkande angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende har också 1944 års allmänna skattekommitté i princip uttalat sig för samma ståndpunkt. Mot jämförelsen mellan investering i materiella tillgångar och investering i den immateriella tillgång, som en utbildning kan anses utgöra, gör emellertid kommittén invändningar. Rörelseidkaren hade att för åtnjutande och bibehållande av inkomsten från sin förvärvskälla regelmässigt nödgas vidkänna vissa utgifter ägnade att vidmakthålla värdet av hans investering. Den senare hade att vidkännas sådana endast under förutsättning att studiekostnaderna bestridas av lånade medel. Endast då bleve enligt kommittén hans skatteförmåga reducerad i samma utsträckning som rörelseidkarens. Kommittén anför vidare. »För den som nedlagt ärvt kapital i utbildning föreligger i regel med hänsyn till att ifrågavarande medborgargrupp i allmänhet ordnar sin ålderdomsförsörjning genom pensionering däremot intet tvingande behov att vid slutet av den immateriella tillgångens varaktighetstid, d. v. s. då arbetsförmågan upphört, hava sparat ett mot studiekostnaden svarande belopp.»

Detta resonemang torde inte vara hållbart. Det kan erinras att de akademiskt utbildade ha icke obetydliga kostnader för att vidmakthålla sina kunskaper och komplettera dem med hänsyn till utvecklingen. Skattemyndigheterna äro i regel relativt obenägna att medgiva avdrag för dessa kostnader, under det att motsatsen gäller beträffande rörelseidkarens utgifter för vidmakthållande av värdet å hans investering. Även bortsett härifrån synes följande invändning mot kommitténs resonemang fullt avgörande.

Det är obestridligt, att en arbetande år efter år förbrukar det kapital, som nedlagts i hans utbildning. Däremot är det irrelevant, om han erhåller en del av ersättningen för arbetet i form av pension — uppskjuten lön — eller hela ersättningen i lön eller annan inkomst. I samtliga fall är arbetsersättningen en *brutto*inkomst, som bör minskas med ett kostnadsavdrag.

En väsentlig nackdel med de förslag som hittills framkommit är, att de sysslat enbart med akademisk eller därmed jämförlig utbildning. Enligt vår uppfattning är det angeläget att söka komma fram till bestämmelser, som ge möjligheter att få avdrag för studiekostnader för de flesta slag av något så när kvalificerad utbildning. Självfallet måste vissa gränser sättas, men man torde ha anledning att här ej sätta dessa snävt. De grupper, som det utöver den akademiska utbildningen framför allt i nuvarande läge finnes anledning att ägna uppmärksamhet åt är s. k. yrkesutbildning av olika slag. Vi tänka på vissa slag av utbildning till jordbruk, handel, hantverk, sjuk- och hälsovård, socialt arbete och därmed jämförliga grupper. I 1944 års allmänna skattekommitté har man tänkt sig en viss schablonisering, när det gäller att beräkna de kostnader de akademiska och därmed jämförliga stu-

diebanorna kunna ge upphov till. Liknande schablonberäkningar för studiekostnader inom övriga utbildningsområden böra fastställas. Självfallet kan därvid aldrig en fullständigt rättvis avvägning åstadkommas. För vissa personer bli de sålunda beräknade studiekostnaderna för stora och för andra för små. Men det är ej berättigat att av den anledningen att fullständig rättvisa inte kan uppnås låta sig avskräcka från att söka åstadkomma en så tillfredsställande lösning som möjligt.

Vi vilja understryka, att även med den här ifrågasatta metoden, är det icke obehövt att söka hjälpa mindre bemedlade studerande med riklig tillgång på stipendier och kreditgarantier. För många finns nämligen inte för närvarande möjlighet att själva finansiera eller på drägliga villkor låna det kapital, som erfordras, för utbildning. Med hänsyn till stipendiemöjligheterna torde emellertid den schablonmässigt beräknade studiekostnaden böra beräknas så att den någorlunda överensstämmer med den för respektive grupp av studerande genomsnittliga, med andra medel än stipendier finansierade studiekostnaden.

Lösandet av frågan om studiekostnadernas behandling ur skattehänseende har nu varit föremål för diskussion under så lång tid, att det är angeläget att frågan snabbt bringas till lösning. Vi föreslå därför, att riksdagen begär en översyn av de nu framlagda förslagen så att 1953 års riksdag kan få ta ställning till ärendet.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t om förslag till 1953 års riksdag beträffande lösning av frågan om rätt att avdraga studiekostnader vid beskattningen för såväl akademiska och därmed jämförliga studier som för utbildning inom jordbruk, handel, hantverk, sjuk- och hälsovård, socialt arbete och andra likartade grupper.

Stockholm den 25 januari 1952.

Sven Wedén.

Bertil Ohlin.

Gerda Höjer.

Edith Liljedahl.

Ingrid Gärde Widemar.